

Сьогодні система фінансування освіти зорієнтована на самозбереження начальних закладів всіх рівнів відповідно до їх ліцензійних умов і має на меті не випуск необхідних економіці кадрів, а збереження кількості викладачів, адміністративного персоналу, приміщень, тощо.

Державне замовлення не стало реальним інструментом задоволення у необхідних кадрах саме потреб державних інституцій, не підкріплено гарантованим працевлаштуванням та привабливою заробітною платою.

Але в своєму виступі я хотів би більше зосередитись на підготовці кваліфікованих робітничих кадрів для економіки держави, яка потребує значно більше фахівців з професійною освітою, ніж вищою.

В світі оптимальним є пропорція підготовки приблизно 60% фахівців с професійною і 40% з вищою освітою. У нас же ця пропорція 80% на 20% на користь вищої освіти, але не економіки держави.

Для наочності актуальності проблеми підготовки кваліфікованих кадрів за робітничими професіями і Державного замовлення хотів би взяти за приклад частину програми Президента України «**Велике будівництво**» - дорожнє будівництво.

Розпочата програма «Велике будівництво» потребує забезпечення її реалізації не тільки коштами і проектами, а головне професійними кадрами, як на період будівництва доріг, так і їх експлуатації. А це 170 000 км доріг загального користування і 47 000 км державного значення. До речі, будівництво відноситься до 3 технічного укладу, але це не применшує його значення.

Аналіз забезпечення вказаної програми професійними кадрами для дорожнього будівництва викликає великі сумніви щодо її ефективної реалізації.

З 2016 року держава фінансує підготовку робітничих кадрів за 25 професіями з державного бюджету. Якщо ми проаналізуємо цей перелік крізь призму програми Президента України «**Велике будівництво**», ми побачимо, що з 25 професій до будівництва доріг безпосередньо відносяться 3.

Слайд 1: Кого ж профінансувала держава на 2019-2020 навчальний рік в розмірі 600, 0 млн. гривень для потреб «**Великого будівництва**» відповідно до «Переліку професій загальнодержавного значення, підготовка за якими здійснюється за кошти державного бюджету» {Перелік із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 95 від 21.02.2018}

Код професії	Професійна назва роботи за Постановою КМ в редакції від 21.02.2018 року	Державне замовлення
7233	Слюсар-ремонтник	1 454
8311	Машиніст тепловоза	987
7423	Верстатник деревообробних верстатів	941
8211	Верстатник широкого профілю	861
8311	Помічник машиніста електропоїзда	543
8211	Токар	495
7129	Монтажник систем утеплення будівель	304
7233	Слюсар з механоскладальних робіт	258
7412	Тістороб	233
7233	Слюсар з ремонту дорожньо-будівельних машин та тракторів	231
7324	Живописець	208
6123	Бджоляр	135
7222	Слюсар-інструментальник	90
8339	Машиніст дорожньо-будівельних машин	90
7223	Налагоджувальник верстатів і маніпуляторів з програмним керуванням	80
7129	Монтер колії	52
8211	Фрезерувальник	45
6112	Виноградар	30
7219	Зварник	30
8113	Бурильник експлуатаційного та розвідувального буріння свердловин на нафту та газ	30
8113	Моторист бурової установки	30
8113	Помічник бурильника експлуатаційного та розвідувального буріння свердловин на нафту й газ	30
8284	Складальник корпусів металевих суден	28
7233	Монтажник систем вентиляції, кондиціонування повітря, пневмотранспорту й аспірації	25
8332	Машиніст бурової установки (будівельні роботи)	0
В цілому по Україні		7 210

Інститут професійних кваліфікацій впродовж 2018-2020 років щомісячно за власною авторською методикою визначає перелік найбільш затребуваних професій на ринку праці України та оприлюднює рейтинг 50-ти найбільш затребуваних професій як в цілому на ринку праці України, так і в розрізі регіонів.

Всього до рейтингу 50-ти найбільш затребуваних на ринку праці професій за 2 роки 8 місяців увійшло 133 професії.

У тому числі і такі професії для дорожнього будівництва, як 8332 «Робітники, що обслуговують установки для виконання земляних та подібних робіт» та 8339 «Укрупнені професії робітників, що обслуговують установки для сільськогосподарських, земляних та подібних робіт», які є в переліку на слайді №1.

Давайте більш детально розглянемо професію, по якій підготовка за державний бюджет взагалі не здійснюється. В Класифікаторі професій за професією 8332 «Робітники, що обслуговують установки для виконання земляних та подібних робіт» існують наступні 58 професійні назви робіт, з яких тільки по 16 професійних назв робіт є ліцензії на підготовку в ЗПО.

Слайд 2

№	Професійна назва робіт	№	Професійна назва робіт
1	Асфальтобетонник	30	Машиніст екструдера
2	Дорожній робітник	31	Машиніст електричного устаткування землесосних плавучих несамохідних снарядів та ґрунтонасосних установок
3	Контролер технічного стану автотранспортних засобів (установки для виконання земляних та подібних робіт)	32	Машиніст залізнично-будівельних машин
4	Копрівник	33	Машиніст землерийно-фрезерної самохідної машини
5	Машиніст автобетонолома	34	Машиніст землесосного плавучого несамохідного снаряда
6	Машиніст автобетононасоса	35	Машиніст копра
7	Машиніст автогрейдера	36	Машиніст котка самохідного з рівними вальцями
8	Машиніст автогудронатора	37	Машиніст котка самохідного та напівпричіпного на пневматичних шинах
9	Машиніст автоямбура	38	Машиніст крана автомобільного
10	Машиніст агрегата безповітряного розпилення високого тиску	39	Машиніст льодорізної машини
11	Машиніст барової установки	40	Машиніст маркірувальної машини для розмічання автомобільних доріг
12	Машиніст бетонозмішувача пересувного	41	Машиніст машини для влаштування укріплювальних смуг
13	Машиніст бетононасосної установки	42	Машиніст машини для влаштування швів під час виконання дорожніх робіт
14	Машиніст бетоноукладача	43	Машиніст механічного устаткування землесосних плавучих несамохідних снарядів та ґрунтонасосних установок
15	Машиніст бітумоплавильної пересувної установки	44	Машиніст нарізувача швів самохідного
16	Машиніст бульдозера (будівельні роботи)	45	Машиніст профілювальника
17	Машиніст бурильно-кранової самохідної машини	46	Машиніст скрепера (будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи)
18	Машиніст бурової установки (будівельні роботи)	47	Машиніст скрепера (скреперист)
19	Машиніст вібровдавлювального занурювача паль самохідного	48	Машиніст термічної установки для розігріву асфальтобетонного покриття
20	Машиніст віброзанурювача безкопрового	49	Машиніст трубоочисної машини
21	Машиніст гідромоніторно-ежекторного плавучого несамохідного снаряда	50	Машиніст трубоукладача
22	Машиніст гідросівалки самохідної	51	Машиніст укладача асфальтобетону
23	Машиніст грейдера причіпного	52	Машиніст установки для продавлювання та горизонтального буріння ґрунту

24	Машиніст грейдер-елеватора	53	Машиніст ущільнювальної та планувально-ущільнювальної машини
25	Машиніст дизель-молота безкопрового	54	Машиніст фінішера
26	Машиніст дорожньо-транспортних машин	55	Машиніст шляхоколієпересувача
27	Машиніст дренажної машини	56	Машиніст-оператор навантажувальної машини (будівельні роботи)
28	Машиніст екскаватора одноковшового	57	Річковий робітник на експлуатації та обслуговуванні несамохідних плавучих снарядів та інших плавучих засобів
29	Машиніст екскаватора роторного	58	Робітник карти намиву

Жовтим кольором відмічені професійні назви робіт, які за даними ІПК постійно входять до рейтингу 50-ти найбільш затребуваних професій протягом 2018-2020 років.

Чим ще цікавий цей слайд. Нині діюча система ліцензування ЗПО здійснюється не за професією 8332 «Робітники, що обслуговують установки для виконання земляних та подібних робіт», а за професійними назвами робіт, тобто по всім 58. Як наслідок, тільки за 16 з 58 професійних назв робіт сьогодні може вестися підготовка, що значно звужує можливості системи професійної освіти у підготовці професійних кадрів.

Аналіз регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих кадрів на 2019-2020 навчальний рік, зроблений Інститутом професійних кваліфікацій, показав, що з 16 ліцензованих професійних назв робіт в ЗПО реальна підготовка ведеться лише за 3-ма з них. З 5-ти професій, які конче потребує дорожня галузь, за **трьома** професіями взагалі не ведеться підготовка в Україні:

Слайд 3:

Код професії	Професійна назва роботи	Регіональне замовлення	Ліцензійний обсяг
8332	Асфальтобетонник	0	ліцензія відсутня
8332	Дорожній робітник	0	ліцензія відсутня
8332	Машиніст автогрейдера	0	75
8332	Машиніст крана автомобільного	1 093	3 357
8332	Машиніст екскаватора одноковшового	195	973
8332	Машиніст бульдозера (будівельні роботи)	110	560

Тобто на всю країну 1398 осіб.

За професією «Машиніст автогрейдера» діючі ліцензії на підготовку мають тільки 2 (два) ЗПО: «Центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів № 1 м. Кривий Ріг»

– всього навчається 36 учнів за регіональним замовленням попередніх років та «Вище професійне гірничо-будівельне училище м. Горішні Плавні» - жодного учня.

За професіями «Асфальтобетонник» та «Дорожній робітник», взагалі сьогодні немає навіть потенційної можливості (немає ліцензованого закладу професійної освіти) підготовки потрібних ринку праці робітників.

В розрізі за регіонами за цією професією (тільки в 19 регіонах з 26 ведеться підготовка) ці 1398 слухачів розподіляються наступним чином:

Слайд 4:

Область	Код	Професія	РЗ, осіб
Вінницька	8332	Машиніст крана автомобільного	50
Волинська	8332	Машиніст крана автомобільного	25
Дніпропетровська	8332	Машиніст крана автомобільного	50
Донецька	8332	Машиніст крана автомобільного	160
Житомирська	8332	Машиніст крана автомобільного	55
Запорізька	8332	Машиніст крана автомобільного	55
Івано-Франківська	8332	Машиніст бульдозера (будівельні роботи)	30
Івано-Франківська	8332	Машиніст екскаватора одноковшового	30
Івано-Франківська	8332	Машиніст крана автомобільного	30
Київська	8332	Машиніст крана автомобільного	53
Кіровоградська	8332	Машиніст крана автомобільного	52
Луганська	8332	Машиніст крана автомобільного	50
Львівська	8332	Машиніст крана автомобільного	300
Одеська	8332	Машиніст екскаватора одноковшового	30
Одеська	8332	Машиніст крана автомобільного	60
Полтавська	8332	Машиніст крана автомобільного	53
Рівненська	8332	Машиніст екскаватора одноковшового	55
Тернопільська	8332	Машиніст крана автомобільного	25
Харківська	8332	Машиніст бульдозера (будівельні роботи)	50
Харківська	8332	Машиніст екскаватора одноковшового	50
Харківська	8332	Машиніст крана автомобільного	25
Херсонська	8332	Машиніст бульдозера (будівельні роботи)	30
Херсонська	8332	Машиніст екскаватора одноковшового	30
Хмельницька	8332	Машиніст крана автомобільного	25
Чернігівська	8332	Машиніст крана автомобільного	25

Щодо професії 8339 «Укрупнені професії робітників, що обслуговують установки для сільськогосподарських, земляних та подібних робіт». Вона

включає 3-ри ліцензовані професійні назви робіт (з 5-ти у Класифікаторі професій) з наступними обсягами регіонального замовлення на 2019-2020 навчальні роки:

Слайд 5

Код професії	Професійна назва роботи	Регіональне замовлення	Ліцензійний обсяг
8339	Машиніст дорожньо-будівельних машин	90	120
8339	Машиніст землерийно-будівельних машин	28	60
8339	Машиніст підйимально-транспортних машин	28	120

Тобто при ліцензійному обсягу в **300 осіб на всю Україну**, планувалось здійснити набір **146 учнів!** Розподіл за регіонами виглядає наступним чином:

Слайд 6:

Область	Код	Професія	Замовлення
Рівненська	8339	Машиніст дорожньо-будівельних машин	30
Черкаська	8339	Машиніст дорожньо-будівельних машин	60
м. Київ	8339	Машиніст землерийно-будівельних машин	28
м. Київ	8339	Машиніст підйимально-транспортних машин	28
Загалом			146

Тобто тільки 3 регіони готують даних фахівців.

Як пропозиція, на думку ППК **Перелік професій загальнодержавного значення, підготовка за якими здійснюється за кошти державного бюджету** міг би виглядати наступним чином:

Слайд 7:

№	Код за КП	Професія за Класифікатором професій
1	6131	Робітники сільського господарства, що займаються як землеробством, так і тваринництвом
2	7111	Гірники та кар'єрні робітники
3	7139	Укрупнені професії кваліфікованих робітників у будівництві
4	7219	Укрупнені професійні назви робіт формувальників, зварників, прокатників, бляхарів та монтажників металоконструкцій
5	7233	Механіки та монтажники сільськогосподарських та промислових машин
6	7241	Електромеханіки та електромонтажники
7	7242	Монтажники електронного устаткування
8	7245	Установники, ремонтники й монтажники ліній електропередач
9	8111	Робітники, що обслуговують гірниче устаткування
10	8162	Робітники, що обслуговують парові машини та бойлери

11	8163	Робітники, що обслуговують печі для спалювання сміття, компресори, холодильні, вентиляційні, водоочисні та меліоративні системи
12	8211	Верстатники
13	8323	Водії тролейбусів, трамваїв та робітники з обслуговування тролейбусів та трамваїв
14	8331	Робітники з керування та обслуговування сільсько- та лісогосподарського устаткування
15	8332	Робітники, що обслуговують установки для виконання земляних та подібних робіт
16	8339	Укрупнені професії робітників, що обслуговують установки для сільськогосподарських, земляних та подібних робіт

На нашу думку держава за бюджетні кошти повинна стимулювати ЗПО ліцензувати широкопрофільні (узагальнені) професії по 4-х значному коду Класифікатора професій (за професіями, а не професійними назвами робіт) та зменшення строки підготовки за новими комплексними професіями, які потребує ринок праці.

Особливо важливо нарешті дозволити перехід до підготовки не тільки за повними кваліфікаціями відповідно до Національної рамки кваліфікацій, а й частковими кваліфікаціями зі скороченими термінами підготовки.

Інститут професійних кваліфікацій вже звертався в травні 2020 року до МОН, Мініекономрозвитку, двох Комітетів Верховної Ради (освіти та соціальної політики) з пропозицією перегляду Переліку.

Ще одна не менш важлива проблема професійної освіти – це професійна орієнтація, навчання протягом життя.

Англійське прислів'я говорить, що одна людина може привести коня до водопою, проте навіть 100 людей не зможуть примусити його пити.

Переводячи це в наш контекст - можливо створити всі умови для навчання в системі професійної освіти:

- підвищені стипендії,
- сучасне обладнання,
- мотивовані професійні викладачі ,

проте чи прийдуть діти і доросле населення в систему професійної освіти?

Нам конче необхідна національна програма професійної орієнтації населення, до якої повинні бути залучені всі, включаючи школи, роботодавці, ЗМІ і т.п.

Створення єдиного простору для підвищення кваліфікації і навчання впродовж трудового життя на базі ЗПО, начальних центрів ДСЗ, технікумів і коледжів.

Створення системи кваліфікацій на основі юніт підходів і системи кваліфікації ESCO, яка використовується в ЄС.

Пропозиції до проекту рішення :

- реалізація проекту «Обсерваторії ринку праці», для аналізу, прогнозування і ведення балансу трудового потенціалу та проведення пілотного опробування (наприклад, у Чернігівській і Запорізькій областях);
- створення комплексної системи професійної орієнтації як для дітей, так і дорослого населення, зокрема, з урахуванням введення профільної школи у 2027р. згідно Нової української школи ;
- відтворення Міністерства праці на базі Мінсоцполітики і передачі йому функціоналу Мінекономіки з питань розвитку ринку праці й зайнятості;
- створення під егідою нового Міністерства системи навчання протягом трудового життя;
- скоріше прийняття законопроекту № 3623 про електронну трудову книжку в цілому і закону про Національну систему кваліфікації, як того потребує Закон України «Про освіту»;
- зміна системи ліцензування ЗПО на широко профільні професії по 4-х значному коду Класифікатора професій (за професіями, а не професійними назвами робіт) та зменшення строків підготовки за новими інтегрованими професіями, яких потребує ринок праці;
- оптимізація регіональних мереж закладів професійної освіти;
- комплексна реформа системи ліцензування закладів професійної освіти, осучаснення змісту навчальних програм, зменшення термінів проведення акредитації нових навчальних програми і відповідних термінів навчання;
- перехід до професійної підготовки не тільки за повними кваліфікаціями відповідно до Національної рамки кваліфікацій, а й частковими кваліфікаціями зі скороченими термінами підготовки;
- реалізація проекту «Кар'єрної мапи», яка вже в найближчий час дозволить об'єктивно відслідковувати ефективність працевлаштування всіх випускників системи освіти і її відповідність потребам ринку праці та ефективності використання коштів Державного замовлення;
- впровадження дуальної освіти, яка базується на кращих практиках країн ЄС.